Skalbaggsfaunan i komposthögar i Luleå (Coleoptera)

AV STIG LUNDBERG och KURT PERSSON

Trädgårdsgatan 23, S-951 00 Luleå, Sweden
Vintervägen 22, S-951 00 Luleå, Sweden

Abstract

LUNDBERG, S. & PERSSON, K. The beetle fauna in compost heaps at Luleå. — Ent. Tidskr. 94: 208—210, 1973.

The authors give a list of 239 species of beetle found in compost heaps at Luleå, North Sweden, among them about 20 new to the province of Norrbotten, some of these even to Norrland. In addition, notes are given on some species of particular faunistic interest.

I stadsträdgården i utkanten av Luleå läggs varje år upp stora komposthögar främst bestående av gräs. De får ligga ett år, varefter de utnyttjas i trädgården som gödsel. Dessa komposthögar har visat sig vara ett tillhåll för en mycket intressant skalbaggsfauna. Denna började undersökas av den ene av oss (Persson) 1965. Sedan har vi gemensamt 1968—72 undersökt högarna vid olika årstider.

Här nedan har gjorts en sammanställning över alla arter, som hittills påträffats, och dessutom har vissa intressantare arter behandlats separat. Ett 20-tal arter har visat sig vara nya för Norrbotten, i några fall för Norrland. Undersökningen har visat, att arter successivt invandrar, och listan kommer säkerligen att utökas kommande år. Flertalet arter är kända just som kompostdjur och uppenbarligen innebär lokalens nordliga läge inget hinder ur utbredningssynpunkt. Det kan diskuteras om någon art möjligen blivit införd, men sannolikt är det i samtliga fall fråga om spontan invandring. Detta gäller även för en sådan art som *Ahasverus advena* Waltl, som tidigare endast tagits inomhus, men som de sista åren påträffats i olika delar av Sverige utomhus just i komposter och liknande.

Hösten 1970 utsträcktes undersökningen även till en gödselhög med inblandad halm och hyvelspån, vilket resulterade i att ytterligare ett antal intressanta arter kunde inräknas. Sålunda erhölls exempelvis den sällsynta kortvingen *Bohemiellina paradoxa* Mach. i stort antal. 1972 kunde en annan raritet noteras i gödselhögen, nämligen den nyligen till Sverige invandrade *Cercyon laminatus* Sharp.

Anmärkningsvärt är att vissa som kompostdjur kända arter ännu ej påträffats. Detta gäller exempelvis ptiliiden *Oligella foveolata* Allib. och kortvingen *Cordalia obscura* Gr. (funna i LuLpm respektive Västerbotten), trots att vi särskilt letat efter dem.

Vissa arter är kanske ej utpräglade kompostdjur utan har snarare sökt skydd under eller i de stora högarna. Eventuellt har de i vissa fall transporterats dit med diverse jordavfall, växtrester, slaget gräs o.d. Då såväl myror som sork och bruna råttor sökt sig till högarna, kan vissa skalbaggsarter ha anknytning till dessa djur.

Totalt har hittills 239 arter påträffats i komposthögarna.

Artlista

Clivina fossor L., *Notiophilus biguttatus* F., *Bembidion lampros* Hbst, *B. bruxellense* Wesm., *B. quadrimaculatum* L., *Tachys bisulcatus* Nicol., *Perigona nigriceps* Dej., *Bradycellus collaris* Payk., *Trichocellus cognatus* Gyll., *T. placidus* Gyll., *Amara ovata* F., *A. eurynota* Panz., *A. familiaris* Duft., *A. tibialis* Payk., *A. ingenua* Duft., *A. interstitialis* Dej., *A. quenseli* Schönh., *A. brunnea* Gyll., *Pterostichus strenuus* Panz., *Calathus melanocephalus* L., *C. micropterus* Duft., *Dromius sigma* Rossi. — *Helophorus guttulus brevipalpis* Bed., *Cercyon melanocephalus* L., *C. terminatus* Marsh., *C. unipunctatus* L., *C. quisquilius* L., *C. nigriceps* Marsh., *C. laminatus* Sharp, *C. convexiusculus* Steph., *Megasternum boletophagum* Marsh., *Cryptopleurum minutum* F., *C. crenatum* Panz., *C. subtile* Sharp. — *Oeceoptoma thoracicum* L., *Aclypea opaca* L. — *Liodes parvula* Sahlb. — *Clambus pubescens* Redtb., *C. punctulus* Beck. — *Euthia scydmaenoides* Steph., *Stenichnus bicolor* Denny, *Euconnus fimetarius* Chaud., *Scydmaenus tarsatus* Müll. — *Sericoderus lateralis* Gyll. — *Ptenidium pusillum* Gyll., *Millidium minutissimum* Ljungh, *Ptilium exaratum* Allib., *P. modestum* Wank., *Ptiliolum kunzei* Heer, *P. sahlbergi* Flach, *P. fuscum* Er., *Nephanes titan* Newm., *Acrotrichis grandicollis* Mnh., *A. montandoni* Allib., *A. thoracica* Waltl, *A. atomaria* DeG., *A. intermedia* Gillm., *A. fratercula* Matth., *A. cognata* Matth., *A. volans* Mtsch., *A. fascicularis* Hbst., *A. chevrolati* Allib., *A. sericans* Heer, *A. dispar* Matth. — *Megarthrus depressus* Payk., *M. sinuaticollis* Lac., *M. denticollis* Beck, *Pycnoglypta lurida* Gyll., *Phyllodrepa nigra* Grav., *Omalium rivulare* Payk., *O. septentrionis* Thoms., *Xylodromus concinnus* Marsh., *Deliphrum tectum* Payk., *Olophrum consimile* Gyll., *Trogophloeus pusillus* Grav., *Aploderus caelatus* Grav., *Oxytelus sculptus* Grav., *O. nitidulus* Grav., *Stenus juno* F., *S. clavicornis* Scop., *S. carbonarius* Gyll., *S. crassus* Steph., *Bledius fracticornis* Payk., *Euaesthetus bipunctatus* Ljungh, *Astenus pulchellus* Heer, *Stilicus orbiculatus* Payk., *Medon nigriceps* Kr., *M. ochraceus* Grav., *M. obscurellus* Er., *Lathrobium filiforme* Grav., *Leptacinus parumpunctatus* Gyll., *L. batychrus* Gyll., *L. intermedius* Donisth., *Xantholinus fracticornis* Müll., *X. punctulatus* Payk., *X. angustatus* Steph., *X. tricolor* F., *Gauropterus fulgidus* F., *Othius melanocephalus* Grav., *Neobisnius cerrutii* Grid., *Philonthus nitidus* F., *P. politus* L., *P. chalceus* Steph., *P. addendus* Sharp, *P. retangulus* Sharp, *P. debilis* Grav., *P. albipes* Grav., *P. sordidus* Grav., *Staphylinus fuscatus* Grav., *Ontholestes murinus* L., *Creophilus maxillosus* L., *Quedius cinctus* Payk., *Mycetoporus altaicus* Luze, *M. splendidus* Grav., *Tachyporus nitidulus* F., *T. macropterus* Steph., *T. pusillus* Grav., *T. pulchellus* Mnh., *T. transversalis* Grav., *T. chrysomelinus* L., *Tachinus marginatus* Gyll., *T. laticollis* Grav., *T. marginellus* F., *Leucoparyphus silphoides* L., *Hypocyptus laeviusculus* Mannh., *Oligota inflata* Mnh., *O. parva* Kr., *O. pusillima* Grav., *Autalia puncticollis* Sharp, *Falagria sulcata* Payk., *Bohemiellina paradoxa* Mach., *Schistoglossa viduata* Er., *Amischa analis* Grav., *Atheta microptera* Thoms., *A. sodalis* Er., *A. exellens* Kr., *A. depressicollis* Fauv., *A. subtilis* Kr., *A. cribrata* Kr., *A. celata* Er., *A. nigricornis* Thoms., *A. harwoodi* Will., *A. trinotata* Kr., *A. coriaria* Kr., *A. graminicola* Grav., *A. sordida* Marsh., *A. pygmaea* Will., *A. aterrima* Grav., *A. fungi* Grav., *A. subsinuata* Er., *Astilbus canaliculatus* F., *Atemeles pubicollis* Bris., *Oxypoda opaca* Grav., *O. umbrata* Gyll., *O. exoleta* Er., *O. haemorrhoa* Mannh., *O. formiceticola* Märk., *Aleochara brevipennis* Grav., *A. inconspicua* Aubé, *A. moerens* Gyll., *A. verna* Say. — *Euplectus signatus* Reich. — *Acritus nigricornis* Hoffm., *Carcinops 14-striata* Steph., *Hister unicolor* L., *H. striola* Sahlb., *H. 12-striatus* Schrk. — *Necrobia violacea* L. — *Cytilus sericeus* Forst., *Syncalypta paleata* Er. — *Meligethes aeneus* F., *Omosita colon* L., *Epuraea opalizans* J. Sahlb. — *Rhizophagus dispar* Payk. — *Monotoma spinicollis* Aubé, *M. picipes* Hbst, *M. brevicollis* Aubé, *M. bicolor* Villa, *M. longicollis* Gyll., *Ahasverus advena* Waltl. — *Cryptophagus bimaculatus* Panz., *C. acutangulus* Gyll., *C. instabilis* Bruce, *C. corticinus* Thoms., *C. scanicus* L., *C. saginatus* Sturm, *C. dentatus* Hbst, *C. setulosus* Sturm, *Atomaria fuscata* Schönh., *A. pusilla* Payk., *A. morio* Kol., *A. apicalis* Er., *A. ruficornis* Marsh., *A. analis* Er. ssp. *borealis* Sjöb., *A. lewisi* Rtt., *A. wollastoni* Sharp, *A. fimetarii* Hbst (på bläcksvamp), *Ephistemus globulus* Payk. — *Lathridius lardarius* DeG., *L. variolosus* Mnh., *Enicmus consimilis* Mnh., *E. minutus* L., *E. anthracinus* Mnh., *E. histrio* Joy, *Cartodere filiformis* Gyll., *Corticaria pubescens* Gyll., *C. umbilicata* Beck, *C. linearis* Payk., *C. elongata* Gyll., *C. ferruginea* Marsh., *Corticarina fuscula* Gyll. — *Typhaea stercorea* L. — *Cerylon*

ferrugineum Steph. — *Coccidula rufa* Hbst, *Scymnus redtenbacheri* Muls., *Adalia bipunctata* L., *Coccinella 7-punctata* L., *C. 5-punctata* L., *Myrrha 18-guttata* L. — *Anthicus floralis* L., *A. formicarius* Goeze, *A. ater* Panz. — *Aphodius fimetarius* L. — *Haltica chamaenerii* Lindb., *Chaetocnema concinna* Marsh. — *Apion violaceum* Kirby, *A. marchicum* Hbst, *A. viciae* Payk., *A. cerdo* Gerst., *A. flavipes* Payk., *A. apricans* Hbst, *A. assimile* Kirby, *Otiorrhynchus ovatus* L., *Sitona suturalis* Steph., *S. lineellus* Bonsd., *Phytonomus meles* F., *P. nigrirostris* F., *P. pedestris* Payk., *Amalus haemorrhous* Hbst.

Anmärkningar till vissa arter

Tachys bisulcatus. Denna jordlöpare är i Sverige främst tagen i högar av mycket blöt bark. Vid sållning av gödselkomposten erhölls ett ex. av arten 3.9.70.

Perigona nigriceps. Ett utpräglat kompostdjur, som nyligen invandrat till Sverige och som, när första exemplaret erhölls i Luleå hösten 1968, förut endast var känd från Skåne. Arten håller främst till i delar av halmkomposten med rikligt med vitt mögel, vilka bildas när komposten brinner och som utgör tillhåll för en mängd skalbaggar, kvalster och tvestjärtar. Vid vissa tillfällen finns *Perigona* talrikt och är observerad i ett 100-tal exemplar.

Cryptopleurum subtile. Även denna nyinvandrade art förekommer periodvis allmänt.

Cercyon laminatus. Mig veterligt hittills endast känd från Skåne och Norrbotten. I Skåne har arten erhållits på lampa av Gunnar Israelson, medan det första fyndet i Norrbotten utgörs av ett ex. som vi erhöll under en kokaka vid Kalix 30.7.66 (Lundberg, Ent. Tidskr. 1968: 243—244). Hösten 1972 (första gången 19.9.) fick vi ett 15-tal ex. vid sållning av gödselkomposten. Uppenbarligen var arten nyinvandrad 1972.

Euthia scydmaenoides och *Euconnus fimetarii* erhölls båda i gödselkomposten i flera ex. *Euthia*-arten är tidigare känd från Norrbotten såväl i anslutning till sorkgångar som i barkhögar, medan *Euconnus fimetrii* är ny norr om Hls.

Sericoderus lateralis. Endast erhållen i ett ex. 19.9.69 i gräskomposten. Tidigare ej känd norr om Hls.

Nephanes titan. Talrikt förekommande såväl i gräskomposten som i gödseln, främst i sådana delar som brunnit. Ny norr om Hls.

Medon obscurellus. Denna art, som liksom *Tachys bisulcatus* främst är tagen i barkhögar, har påträffats vid ett tillfälle i gödseln.

Medon ochraceus. Förutom den allmänna kompostarten *Medon nigriceps* har också *M. ochraceus* påträffats i flera ex. såväl i gödseln som i gräskomposten. Arten är närmast känd från Jmt.

Gauropterus fulgidus. Den 25.8.70 erhölls första exemplaret av denna tidigare ej norr om Gstr kända art. Sedan konstant förekommande såväl 1971 som 1972.

Neobisnius cerrutii. Några ex. erhållna i gödselkomposten.

Oligota parva. Allmän främst i gräskomposten. Närmast tagen i Dlr.

Bohemiellina paradoxa. Fyndet av denna art har beskrivits i Ent. Tidskr. 1972: 46—47. Sedan det första fyndet 3.9.70 konstant förekommande i gödselkomposten.

Atemeles pubicollis. Erhållen i ett ex. 29.8.70 i anslutning till ettermyror.

Carcinops 14-striatus. Redan 1965 konstaterades denna histerid, då ej känd norr om Dlr. Den har visat sig vara allmän främst i de varmaste delarna.

Monotoma spinicollis och *bicolor.* Bland de talrika *Monotoma*-exemplaren har dessa två arter, tidigare ej kända norr om Dlr respektive Hls, påträffats i stort antal, främst i gödseln.

Ahasverus advena. Allmän främst i gräskomposten. Enda lokalen hittills norr om Upl.

Typhaea stercorea. Tagen i enstaka ex., det första 14.9.69 i gräskomposten och då ny norr om Hls.